

МЕТОДИКА ОЦІНЮВАННЯ РІВНІВ ПІДГОТОВЛЕНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ ОСВІТИ ДО РОБОТИ З ГРОМАДСЬКИМИ ОРГАНІЗАЦІЯМИ

У статті описано методику оцінювання рівнів підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями. На базі отриманих результатів виявлено вихідні рівні (високий, достатній, базовий, низький) підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями.

Ключові слова: менеджери освіти, громадські організації, підготовленість, рівні підготовленості.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Проблема діагностики рівнів підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями вимагає нових науково-методичних та технологічних рішень. Особливого значення при цьому набуває дослідження достовірності критеріїв та показників цієї підготовленості й підтвердження правильності та якості обраних інструментів оцінювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Результати теоретичних досліджень свідчать, що фахова підготовка, підготовленість і готовність до професійної діяльності практично невід'ємні та взаємопов'язані (М. Дьяченко, Л. Кандибович, В. Крутецький, А. Асмолов, Н. Кузьміна, В. Сластьонін, Л. Спірін). У. Агбаєва та інші відзначають, що поняття "готовність" і "підготовленість" взаємозалежні, однак являють собою характеристику того самого явища із двох точок зору: підготовленість – процес професійного формування особистості; готовність – результат професійної підготовки до діяльності. "Підготовленість" є істотною передумовою цілеспрямованості й ефективності діяльності [1].

Найбільш активно проблема "підготовленості" досліджувалася науковцями щодо психології праці, військової й спортивної психології. Поняття "підготовленість" розглядається як наявність у фахівця особистісних якостей, теоретичних знань, практичних навичок і вмінь, які б дозволяли ефективно вирішувати професійні завдання й виконувати функціональні обов'язки. При цьому, підготовленість фахівця до діяльності в цілому не означає, що він готовий здійснювати необхідні дії результативно. Це залежить від мотивації, вольових якостей, здатності в будь-який момент виконувати необхідну роботу і досягати бажаних результатів.

Метою статті є визначення рівнів підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями.

Виклад основного матеріалу. За процедурою оцінювання на констатувальному етапі експерименту необхідно було: по-перше, визначити інтервали значень усіх показників за мотиваційним, когнітивним, процесуально-діяльнісним критеріями підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями; по-друге, на основі цих даних вирахувати вихідні рівні підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями; по-третє, визначити порядок обробки результатів експертного оцінювання; по-четверте, створити узагальнену шкалу оцінювання; і, нарешті, застосовуючи медіанний критерій як статистичний метод обробки даних, підтвердити правильність та якість обраних інструментів оцінювання.

Для діагностики рівнів підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями нами було виділено основні критерії та показники цього складного особистісного утворення. До критеріїв підготовленості нами віднесено мотиваційний, когнітивний, процесуально-діяльнісний критерії. Розглянемо методику діагностики цих критеріїв

Мотиваційний критерій підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями оцінювався за допомогою розробленого нами опитувальника. Опитувальник складався з трьох блоків: перший – допомагав оцінити такий показник, як усвідомлення менеджерами освіти ролі громадських організацій у розв'язанні актуальних проблем освітнього закладу; другий – розуміння потреб запровадження в роботу загальноосвітнього навчального закладу сумісних проектів з громадськими організаціями; третій – усвідомлення менеджерами освіти перспектив розвитку навчального закладу через реалізацію спільних проектів з громадськими організаціями. Менеджерам освіти пропонувалося, застосовуючи шкалу семантичної диференціації (від 1 – найнижчий, до 10 – найвищий), визначити значущість семи тверджень і прокоментувати особисте ставлення щодо ролі громадських організацій у розв'язанні актуальних проблем навчального закладу та необхідності запровадження у роботу освітнього закладу сумісних проектів з громадськими організаціями. За першим та другим показниками (окремо по кожному) підготовленості за мотиваційним критерієм менеджер освіти міг набрати від 6 до 60 балів. Розрахунки проводилися таким чином, якщо він набрав від 60 до 50 балів, то рівень його підготовленості за мотиваційним критерієм до роботи з громадськими організаціями визначався як високий, від 49 до 30 балів – достатній, від 29 до 11 балів – базовий, від 10 до 6 балів – низький. За третім показником – максимальна кількість складала 100 балів. Розрахунки проводилися таким чином: якщо респондент набрав від 100 до 85 балів, то рівень мотиваційного критерію його підготовленості до роботи з громадськими організаціями визначався як високий, від 84 до 51 балу – достатній, від 50 до 21 балу – базовий, від 20 до 10 балів – низький.

Підготовленість за **когнітивним критерієм** менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями оцінювався за допомогою розробленого нами тесту. Тестові завдання складено за трьома блоками (у кожному блоці по 10 запитань), які дозволяють визначити рівень знань, умінь і навичок щодо термінологічної

обізнаності з сутністю базових понять, що покладені в основу роботи менеджера освіти з громадськими організаціями; обізнаності із видами громадських організацій та їх структурно-функціональними моделями; формами і методами роботи з громадськими організаціями. Результати тестування оцінювалися за бальною шкалою (правильна відповідь – 1 бал, неправильна – 0 балів). Максимальна кількість балів за тест, яку міг отримати менеджер освіти складає 30 балів. Кожний з трьох показників підготовленості за когнітивним критерієм менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями вимірювалися в інтервалі від 0 до 10 балів. Розрахунки проводилися таким чином: якщо респондент набрав від 10 до 9 балів, то рівень його підготовленості за когнітивним критерієм до роботи з громадськими організаціями визначався як високий, від 8 до 7 балів – достатній, від 6 до 4 балів – базовий, від 3 до 0 балів – низький.

Для діагностики рівня підготовленості за *процесуально-діяльнісним* критерієм менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями нами були розроблені різні практичні ситуації (міні-кейси), що моделюють реальну взаємодію менеджера освіти з громадськими організаціями та проведено аналіз індивідуальних планів роботи менеджерів освіти і річних планів роботи загальноосвітніх навчальних закладів.

Щодо першого показника підготовленості за процесуально-діяльнісним критерієм менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями – уміння запроваджувати організаційно-правові, інформаційні та морально-етичні механізми в роботу з громадськими організаціями, - нами була розроблена система підрахунку балів. Максимальна кількість балів, яку міг отримати менеджер освіти за розв'язання 9 міні-кейсів, складала 90 балів, мінімальна – 10 балів, оскільки кожний міні-кейс оцінювався за шкалою семантичної диференціації від 1 бала до 10 балів. Було визначено параметри оцінювання міні-кейсів (див. табл. 1).

Таблиця 1

Параметри оцінювання міні-кейсів

Ознаки	Кількість балів			
	від 90 до 80	від 79 до 50	від 49 до 21	від 20 до 10
Закономірності процесу	Високий рівень урахування психолого-педагогічних та філософських підходів щодо спільної роботи з громадськими організаціями	Достатній рівень урахування психолого-педагогічних та філософських підходів щодо спільної роботи з громадськими організаціями	Не враховуються деякі психолого-педагогічні та філософські підходи щодо спільної роботи з громадськими організаціями	Повне ігнорування психолого-педагогічних та філософських підходів щодо спільної роботи з громадськими організаціями
Знання нормативних документів	Високий рівень використання змісту нормативно-правових документів, продумане керування ними під час розв'язання міні-кейсу.	Достатній рівень використання змісту нормативно-правових документів.	Використання змісту нормативно-правових документів поверхове. Допускаються помилки під час використання їх при розв'язанні міні-кейсу.	Під час розв'язання міні-кейсу зміст нормативно-правових документів не використовується.
Рівень організації	Високий рівень постановки мети, завдань, складання плану дій, прийняття управлінського рішення.	Достатній рівень постановки мети, завдань, складання плану дій, прийняття управлінського рішення.	Потребується стороння допомога під час постановки мети, завдань, складання плану дій, прийняття управлінського рішення.	Не сформовані навички постановки мети, завдань, складання плану дій, прийняття управлінського рішення.
Використання різноманітних джерел інформації	Отримана необхідна інформація обробляється, систематизується, узагальнюється та використовується в повному обсязі під час розв'язання міні-кейсу. Нові інформаційні технології використовуються на	Отримана необхідна інформація обробляється, систематизується, узагальнюється та використовується на достатньому рівні під час розв'язання міні-кейсу. Нові інформаційні технології використовуються.	Отримана інформація не завжди використовується за призначенням. Нові інформаційні технології майже не використовуються	Додаткова інформація не використовується.

	високому рівні.			
Дотримання морально-етичних вимог	Високо розвинене почуття до людини, добро зичливість, турботливість, гуманність, порядність, чесність, справедливість, дотримання зобов'язань. Урахування інтересів інших людей. Уміння домовитися.	Повага до людей, піклування про партнерів, доброзичливість, турботливість, гуманність, порядність, чесність, справедливість, дотримання зобов'язань.	Здатність до проявів поважливого відношення до людей, але не завжди і не по відношенню до всіх, турбота про партнерів проявляється не постійно.	Частий прояв елементів неповажливого відношення до людини, повага до партнерів відсутня.

Розрахунки проводилися таким чином: якщо менеджер освіти набрав від 90 до 80 балів, то рівень його підготовленості за процесуально-діяльнісним критерієм до роботи з громадськими організаціями визначався як високий, від 79 до 50 балів – достатній, від 49 до 21 балу – базовий, від 20 до 10 балів – низький.

Щодо другого і третього показників підготовленості за процесуально-діяльнісним критерієм менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями – уміння планувати діяльність навчального закладу щодо роботи з громадськими організаціями та вміння здійснювати проектувальну діяльність спільно з громадськими організаціями – проведено експертну оцінку індивідуальних планів роботи менеджерів освіти й річних планів роботи загальноосвітніх навчальних закладів. Процедура експертного оцінювання починалася з визначення групи експертів. Під час відбору експертів ми дотримувалися таких характеристик: особисті якості; комунікативна компетентність; методологічна, методична, психологічна грамотність; професійна підготовка. Було запрошено 9 фахівців, з яких утворили групу експертів та розроблено параметри експертної оцінки (див. табл. 2, 3).

Максимальна кількість балів, яку міг отримати менеджер освіти під час експертної оцінки від одного експерту за другим та третім показниками (окремо по кожному) складає 10 балів, мінімальна – 0 балів. Розрахунки проводилися таким чином, якщо респондент набрав від 10 до 9 балів, то рівень процесуально-діялісного компонента його підготовленості до роботи з громадськими організаціями визначався як високий, від 8 до 7 балів – достатній, від 6 до 4 балів – базовий, від 3 до 0 балів – низький.

Таблиця 2

Параметри оцінки вміння менеджерів освіти планувати діяльність навчального закладу щодо роботи з громадськими організаціями

Ознаки	Кількість балів			
	від 10 до 9	від 8 до 7	від 6 до 4	від 3 до 0
Визначення етапів формування стосунків з громадськими організаціями	Визначено громадські організації з якими: освітній заклад планує розпочати спільну діяльність; відносини розвиваються активно; стосунки увійшли в стабільну фазу, або закінчилися. Висока кількість контактів.	Визначено громадські організації з якими: освітній заклад планує розпочати спільну діяльність; відносини розвиваються активно; стосунки увійшли у стабільну фазу, або закінчилися. Достатня кількість контактів.	Сплановано деякі контакти з громадськими організаціями	Спільна діяльність не проводиться
Визначення термінів формування стосунків з громадськими організаціями	Мінімальний проміжок часу, який відводиться на виникнення та розвиток відносин з громадською організацією. Мінімальний кількісний показник часу, який	Достатній проміжок часу, який відводиться на виникнення та розвиток відносин з громадською організацією. Достатній кількісний показник часу, який відводиться на	Великий проміжок часу, який відводиться на виникнення та розвиток відносин з громадською організацією. Великий кількісний показник часу, який відводиться на	Безрезультатно витрачений час

	відводиться на реалізацію спільних заходів з громадськими організаціями.	реалізацію спільних заходів з громадськими організаціями.	реалізацію спільних заходів з громадськими організаціями.	
Аналіз результативності формування стосунків з громадськими організаціями	Велика кількість спільних заходів з позитивним результатом. Високий рівень підвищення якості навчально-виховного процесу внаслідок співпраці з громадськими організаціями.	Достатня кількість спільних заходів з позитивним результатом. Достатній рівень підвищення якості навчально-виховного процесу внаслідок співпраці з громадськими організаціями.	Декілька спільних заходів з позитивним результатом. Незначний рівень підвищення якості навчально-виховного процесу внаслідок співпраці з громадськими організаціями.	Результативність мінімальна внаслідок відсутності спільної діяльності з громадськими організаціями.

Таблиця 3

Параметри оцінки вміння менеджерів освіти здійснювати проектувальну діяльність спільно з громадськими організаціями

Ознаки	Кількість балів			
	від 10 до 9	від 8 до 7	від 6 до 4	від 3 до 0
Кількість спільних проектів з громадськими організаціями	Велика кількість спільних проектів.	Достатня кількість спільних проектів.	Незначна кількість спільних проектів.	Відсутність спільних проектів.
Спрямованість проектів	Висока актуальна спрямованість проектів, яка визначена потребами освітнього закладу.	Достатня актуальна спрямованість проектів, яка визначена потребами освітнього закладу.	Низька актуальна спрямованість проектів, яка визначена потребами освітнього закладу.	Спрямованість не відповідає потребам освітнього закладу.
Результативність спільної реалізації проектів	Значне підвищення якості навчально-виховного процесу внаслідок реалізації проектів.	Достатнє підвищення якості навчально-виховного процесу внаслідок реалізації проектів.	Незначний рівень підвищення якості навчально-виховного процесу внаслідок реалізації проектів.	Результативність мінімальна внаслідок відсутності спільних проектів.

Обробка результатів експертного оцінювання проводилась із застосуванням коефіцієнтів компетентності експертів, що, на відміну від коефіцієнта конкордації, який потребує високого ступеня згоди експертів, дозволяє врахувати думки всіх експертів [5]. Цей метод базується на використанні попередньої оцінки компетентності експертів, що приймають участь у дослідженні. Оцінка експертів проводиться за критеріями компетентності, серед яких у нашому дослідженні були: посада, вчене звання, досвід роботи та знання предметної області.

Інструменти оцінювання підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями мали різні шкали, тому для порівняння результатів оцінювання за обраними критеріями та показниками підготовленості необхідно було визначити узагальнену шкалу оцінювання та використати методіку переходу від реальної шкали оцінювання до узагальненої. Як узагальнену доцільно обрати шкалу від 0 до 10 балів, оскільки вона найбільш часто зустрічалася серед усіх реальних шкал. Методіка переходу до узагальненої шкали запозичена в роботі О. Єлісеєва [2]. Відповідно до вказаної методіки було розраховано коефіцієнти зрушення лівої границі і розтягування шкали до обраної.

Рівні підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями було обчислено

$$B_c = \frac{B_1 + B_2 + B_3}{3};$$

шляхом визначення середнього арифметичного за всіма критеріями : де B_c – середній показник високого рівня підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями; B_1 – високий результат за мотиваційним критерієм; B_2 – високий результат за когнітивним критерієм; B_3 – високий результат за процесуально-діяльнісним критерієм. Аналогічно було визначено середнє арифметичне для

достатнього, базового та низького рівнів. Результати рівнів підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями подано в табл. 4.

Таблиця 4

Рівні підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями (%)

Групи	Високий	Достатній	Базовий	Низький
ЕГ	3,5	13,1	29,3	54,1
КГ	3,8	12,7	29,5	54,0

За результатами вимірювань можна констатувати, що більшість (54,1% ЕГ і 54,0% КГ) менеджерів освіти мають низький рівень підготовленості до роботи з громадськими організаціями, тоді як високий рівень зазначеної підготовленості виявлено лише у 3,5% ЕГ менеджерів освіти і 3,8% КГ; достатній – у 13,1% ЕГ і 12,7% КГ; базовий – у 29,3% ЕГ і 29,5% КГ.

На базі отриманих результатів виявлено вихідні рівні (високий, достатні, базовий, низький) підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями.

Так, *високий рівень* характерний менеджерам освіти, в яких наявні позитивно орієнтовані професійні плани щодо спільної роботи з громадськими організаціями, яскраво виражена сформованість професійно важливих якостей для ефективної діяльності, здатність до самоорганізації та самоменеджменту. Менеджер освіти знає і розуміє сутність понять (громадські організації, державно-громадського управління навчальним закладом, імідж навчального закладу, зв'язки з громадськістю, соціальне партнерство) та види, типи, структуру громадських організацій. Він володіє вміннями і навичками використання нормативно-правової бази у спільній роботі з громадськими організаціями, теоретичними основами організації і проведення цієї роботи; розробляти план діяльності навчального закладу щодо роботи з громадськими організаціями; знаходить шляхи спільної проєктувальної діяльності; корегувати розроблені заходи. Менеджер освіти здатний оцінювати результати своєї діяльності і діяльності навчального закладу щодо роботи з громадськими організаціями, розробляти пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення досягнень закладу освіти та педагогічного колективу.

Достатній рівень характеризується сформованістю в менеджера освіти певних професійних планів щодо спільної роботи з громадськими організаціями, позитивним ставленням до розвитку школи, прагненням до покращення іміджу навчального закладу. Він готовий для отримання нових професійних знань, умінь та навичок, готовий до самоаналізу своєї діяльності. Менеджер освіти знає і розуміє сутність понять (менеджмент, менеджер освіти, громадські організації, державно-громадського управління навчальним закладом, імідж навчального закладу, зв'язки з громадськістю, соціальне партнерство) та види, типи, структуру громадських організацій. Він володіє вміннями і навичками використання нормативно-правової бази у спільній роботі з громадськими організаціями, теоретичними основами організації і проведення цієї роботи; розробляти план діяльності навчального закладу щодо роботи з громадськими організаціями; знаходить шляхи спільної проєктувальної діяльності; корегувати розроблені заходи, але допускає неточності. Менеджер освіти володіє здатністю оцінювати результати своєї діяльності і діяльності навчального закладу щодо роботи з громадськими організаціями, розробляти пропозиції та рекомендації щодо вдосконалення досягнень закладу освіти та педагогічного колективу; допускає незначні недоліки при аналізі проблем.

Базовий рівень характеризується байдужим ставленням менеджера освіти до спільної роботи з громадськими організаціями, він не вміє враховувати колективні інтереси; не сформовано професійні плани щодо спільної роботи з громадськими організаціями. Менеджер освіти поверхово знає і розуміє сутність понять (менеджмент, менеджер освіти, громадські організації, державно-громадського управління навчальним закладом, імідж навчального закладу, зв'язки з громадськістю, соціальне партнерство) та види, типи, структуру громадських організацій. Він поверхово володіє вміннями і навичками використання нормативно-правової бази в спільній роботі з громадськими організаціями, теоретичними основами організації і проведення цієї роботи; розробляти план діяльності навчального закладу щодо роботи з громадськими організаціями; не знаходить шляхів спільної проєктувальної діяльності. Менеджер освіти не здатний оцінювати результати своєї діяльності й діяльності навчального закладу щодо роботи з громадськими організаціями.

Низький рівень характеризується негативним ставленням менеджера освіти до спільної роботи з громадськими організаціями, схильністю до однотипних дій. Менеджер освіти припускається помилок у більшості запропонованих завдань, має фрагментарні знання щодо діяльності громадських організацій, нормативно-правового забезпечення. Нездатний оцінювати результати спільної роботи з громадськими організаціями на будь-якому рівневі.

За кількісними даними мотиваційного, когнітивного, процесуально-діяльнісного критеріїв підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями на констатувальному етапі експериментальної роботи експериментальна і контрольна групи засвідчили майже однакові результати. Це

дає підставу для припущення, що вказані групи належать до однієї сукупності, тобто різниця у сформованості їхньої підготовленості до роботи з громадськими організаціями не є статистично значимою.

Для перевірки припущення було сформульовано статистичну гіпотезу про належність медіан сукупностей результатів діагностування в групах до однієї генеральної сукупності, тобто:

$$H_0: Md_1 = Md_2.$$

Вибір гіпотези про рівність саме медіан сукупностей даних був зумовлений тим, що закон їх розподілу не є нормальним, і в цьому випадку медіана є найбільш усталеною і коректною оцінкою центральної

тенденції. Перевірка гіпотези H_0 здійснювалася за медіанним критерієм для двох вибірок різного розміру [3]. Розрахунки проводились із застосуванням програмного продукту MS Excel з посібника [4].

Розраховане значення медіанного критерію порівнювалося з критичним значенням розподілу $\chi^2_{\text{табл}}$, взятим з рівнем значимості 0,001 та ступенем волі $(k-1)$. Критичне значення було знайдено за допомогою вбудованої статистичної функції Excel $ХИ2ОБР(\alpha; l)$, де α – обраний рівень значущості, l – ступені волі [3; 4].

Розрахунки показали: для результатів діагностування рівнів підготовленості менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями значення медіанного критерію – $\chi^2 = 0,013$. Враховуючи, що $\chi^2_{\text{табл}} = 10,83$, статистична гіпотеза H_0 приймається на рівні значимості $\alpha = 0,001$.

Отже, за результатами констатувального зрізу склад експериментальної і контрольної груп був однаковим. Підставою для цього були результати статистичної перевірки припущення, що вказані групи належать до однієї сукупності, тобто різниця у сформованості в менеджерів освіти підготовленості до роботи з громадськими організаціями не є статистично вагомою. Таким чином, на початку формування експерименту менеджери освіти експериментальної і контрольної груп суттєво не відрізнялися за рівнем підготовленості.

Таким чином можна зробити висновки, що за результатами проведеного констатувального експерименту виявлено недостатню підготовленість менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями. Це вимагає розробки відповідної методики підготовки менеджерів освіти до роботи з громадськими організаціями, комплексу інформаційно-методичних матеріалів щодо впровадження державно-громадського управління в освітніх закладах.

ЛІТЕРАТУРА

1. *Агбаева У. Б.* Подготовка студентов педвуза к воспитательной работе в сельских школах [Текст]: автореф. дисс. на соискание уч. степени кандидата пед. наук: спец. 13.00.01 "Общая педагогика" / У. Б. Агбаева. – Волгоград, 1993. – 16 с.
2. *Елисеев О. П.* Практикум по психологии личности / О. П. Елисеев. – 2-е изд., испр. и перераб. – СПб.: Питер, 2003. – 512 с.
3. *Лапач С. Н.* Статистика в науке и бизнесе / Лапач С. Н., Чубенко А. В., Бабич П. Н. – К.: МОРИОН, 2002. – 640 с.
4. *Минько А. А.* Статистический анализ в MS Excel / А. А. Минько. – М.: Издательский дом "Вильямс", 2004. – 448 с.
5. *Шимко П. Д.* Статистика [серия "Учебники, учебные пособия"] / П. Д. Шимко, М. П. Власов. – Ростов н/Д: Феникс, 2003. – 448 с.

Подано до редакції 28.05.12